

XXXIV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM 2024.

ZeneSzó

A MAGYAR KÓRUSOK, ZENEKAROK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK
SZÖVETSÉGE – KÓTA LAPJA

2024 – A 2. szám tartalomjegyzéke:

Címlap: Énekelni öröm

Fotó: a Bárdos Lajos Vegyeskórus Facebook oldalán

Hátlap: Ünnepi köszöntő 2024.03.15. Gyula

Fotó: Rusznyák Csaba

Kitüntetések nemzeti ünnepünk, az 1848-as forradalom és szabadságharc évfordulóján	3-4. oldal
I. A magyar karvezető iskola létrejötte (Dr. Ordasi Péter)	4-8. oldal
Szimposium és Dél-dunántúli Kórustalálkozó (Márky Gabriella)	8-11. oldal
Bárdos Lajos emlékkoncert Tatabányán (Sárközyné Pomázi Ágnes)	11-14. oldal
Örömteli levél a Bárdos Lajos Vegyeskórustól (Horváth Péter)	14-15. oldal
Közel ötszáz diák dalolt együtt Szekszárdon az Éneklő Ifjúság Diszhangversenyen (Naszladi Judit)	15-16. oldal
Ünnepi köszöntő 2024. március 15. Gyula (Somogyváry Ákos)	16-19. oldal

KÖSZÖNTJÜK SZÜLETÉSNAPIJÁN a

70 éves DR. MINDSZENTY ZSUZSÁNNA karnagyot, a KÓTA társelnökét (1954.05.09)

70 éves HOLLÓS MÁTÉ zeneszerzőt, zenei író (1954.07.18)

75 éves SZÖNYINÉ SZERZŐ KATALIN zenetörténészt (1949.04.24)

80 éves BERKESI SÁNDOR karnagyot, zeneszerzőt, egyetemi tanárt (1944.06.06)

90 éves TAMÁSI TIBOR zeneszerzőt, festőművészt (1934.05.08)

90 éves BOROS ATTILA zenei szerkesztőt, író, rádiós műsorvezetőt (1934.04.05)

Sok szeretettel gratulálunk, további munkájukhoz jó egészséget, sok sikert kívánunk!

ÉVFORDULÓK

210 éve született Egressy Béni zeneszerző, író, operaénekes(1814-1851)

125 éve született Bárdos Lajos zeneszerző (1899-1986)

125 éve született Szabolcsi Bence zenetörténész (1899-1973)

100 éve született Csányi László karnagy, jogász (1924-2005)

95 éve született Kokas Klára zenepedagógus, zenepszihológus (1929-2010)

ZeneSzó

A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA - lapja XXXIV. évfolyam. HU ISSN 1215-0436

A szerkesztőbizottság elnöke: Szesztay Zsuzsa, mentor: Márkusné Natter-Nád Klára – Korrektúra: Mocskonyi Mirella

Tagjai: Kéry Mihály, Kocsis Klára, Ruthner Judith, Vajna Katalin Főszerkesztő: Vadász Ágnes, +36 30 297 4314

A szerkesztőség címe: 1011. Budapest, Szilágyi Dezső tér 6. I. em. 4. Tel.: 225 3713, E-mail: kota@kota.hu Postacím: 1537 Budapest, Pf. 406

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

A szerkesztőség írásbeli engedélye nélkül a lapban közöltek nem használhatók fel.

Kiadja: A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA. Felelős kiadó: Vadász Ágnes főtítkár, E-mail: aslreklam@gmail.com

A lap a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg.

Előállítja: Poremba Nyomda, 1162 Budapest, Kistelek u. 6/a.

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága 1008. Budapest, Orczy tér 1. Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél.

E-mail: hirlapelofizetes@posta.hu Faxon: (06-1) 303-3440 További információ: (06-80) 444-444

Egy példány ára 400,- Ft Előfizetési díj egy évre 4000,- Ft (10 szám)

Kitüntetések nemzeti ünnepünk az 1848-as forradalom és szabadságharc évfordulóján

2024. március 15.

Kossuth-nagydíj kitüntetésben részesült:

EÖTVÖS PÉTER Magyar Szent István Renddel kitüntetett, Kossuth-díjas zeneszerző, karmester, zenepedagógus, a különféle hangszeres műfajok mellett az operairodalmat is kiemelkedő alkotásokkal gazdagító művészete, a magyar klasszikus zene nemzetközi rangját növelő és a kortárs zene tolmácsolása terén is példaadó karmesteri tevékenysége, korszakos jelentőségű életműve elismeréseként.

Kossuth-díj kitüntetésben részesült:

VASHEGYI GYÖRGY Liszt Ferenc-díjas karmester, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, volt elnöke nemzetközileg is jelentős karmesteri tevékenysége, különösen a régizene műfajának hazai tolmácsolásában egyedülálló művészi munkája, a Purcell Kórus és az Orfeo Zenekar alapító vezetőjeként végzett értékkeremtő tevékenysége, valamint a művészeti közéletben végzett meghatározó munkája elismeréseként.

Széchenyi-díj kitüntetésben részesült:

DR. PÁVAI ISTVÁN Martin György- és Szabolcsi Bence-díjas népzenekutató, a Magyar Művészeti Akadémia levelező tagja a magyar hangszeres népzene kutatása terén végzett kiemelkedő munkája, a hagyományos népi kultúra megismertetését is szolgáló, példaértékű szakmai tevékenysége elismeréseként.

Magyarország Kiváló Művésze kitüntetésben részesült:

GRÁF ZSUZSANNA Liszt Ferenc-díjas karnagy, érdemes művész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Rendkívüli Tehetségek Képzőjének oktatója, a Városmajori Gimnázium zenei tagozata és az Angelica Leánykar alapítója és vezetője;
PÁL ISTVÁN „SZALONNA” Liszt Ferenc-díjas népzeneész, érdemes művész, a Hagyományok Háza - Magyar Állami Népi Együttes főigazgató-helyettese, művészeti vezetője, a Szalonna és Bandája zenekar művészeti vezetője.

Liszt Ferenc-díj kitüntetésben részesült:

FÁBIÁN ÉVA, az Óbudai Népzenei Iskola népi énektanára;

Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést vehetett át:

OLÁH MÁRTA karnagy, a Semmelweis Vegyeskar vezetője, a Nemzeti Énekkar nyugalmazott szólamvezetője;
SOMOGYI-TÓTH DÁNIEL karmester, orgonaművész, a debreceni Kodály Filharmónia

igazgató-művészeti vezetője, a debreceni Csokonai Nemzeti Színház operaigazgatója, Debrecen város főzeneigazgatója;

TÖKÉS MÁRIA TÜNDE, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola tanára, a Felsőkrisztinavárosi Keresztelő Szent János Plébánia Scholájának kórusvezető karnagya, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tanárképzési Tanszéke oktatója, a gregorián zenei kultúrát hitelesen művelő és továbbadó zenepedagógusi munkája, önzetlen közösség szervezői tevékenysége elismeréseként.

Magyar Bronz Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült:

BERTA ALEXANDRA citerás, népzénesz, a Hagyományok Háza népzenei szakelőadója;

Kiemelkedő fotóművészeti, fotóriporteri tevékenysége elismeréseként Balogh Rudolf-díjban részesült:

FELVÉGI ANDREA, a Muzsika folyóirat képszerkesztő-fotóriportere.

Sok szeretettel gratulálunk, további munkájukhoz jó egészséget kívánunk!

A. A MAGYAR KARVEZETŐ ISKOLA LÉTREJÖTTE

Dr. Ordasi Péter

A magyar karvezető iskola Kodály Zoltán szelleméből és művészetéből sarjadt hatalmas élő fa.

Kodály **alkotó** szelleme hozta létre a magyar lélek zenei világítótornyát, a Psalmus Hungaricust, majd a hozzá vezető lépcsőt jelentő kórusművek seregét. Kodály **kutató** szelleme fedezte fel a magyar népzében azt az őserőt, amelyben nemcsak saját művészetének forrását találta meg, hanem megújította a magyar műveltség tartalmát is minden egyéb művészeti ágra tett hatásával. S végül Kodály mutatott rá írásaiban és beszédeiben a zene és az éneklés teljes embert formáló **nevelő** erejére. Kodály egész munkásságát az *alkotó, kutató és nevelő* szellem hatja át.

Zeneakadémiai tanítványai közül hárman váltak munkásságuk révén a magyar karvezető iskola megteremtőivé és alakítóivá: Ádám Jenő, Bárdos Lajos és Vásárhelyi Zoltán. A magyar karvezető iskolát nem tudatos szervezés hozta létre, hanem három zseniális művész- és tanár-személyiség egyidejű, egymást erősítő hatása. Pályájuk nem mondható párhuzamosnak, de két fontos időszakban találkozott a Zeneakadémián: mindhárman Kodálynál tanultak zeneszerzést a múlt század húszas éveiben és tanítottak a középiskolai énektanár- és karvezetőképző szakon az ötvenes években.

ÁDÁM JENŐ (1896-1982) népiskolai tanító, polgári iskolai tanár, zeneakadémiai tanszékvezető professzor, zeneszerző, karmester, zenei ismeretterjesztő. Tanítói végzettségét a Budai Tanítóképzőben, zeneszerzői diplomáját a budapesti Zeneakadémián Kodálynál szerezte meg. Lichtenberg Emiltől tanulta az oratórium-karmesterséget, tapasztalatait Felix Weingartner svájci mesterkurzusán gyarapította. Az általa vezényelt

legendás oratórium-hangversenyeket zeneakadémista növendékei életre szóló élményként őrzik. Élete vezérfonalának a zenetanítást tartotta. Kodály személye, művészete és a zenei nevelésről vallott elvei egész munkásságát meghatározták. Sokoldalú képzettsége és népművelői tehetsége alapján választotta őt Kodály az iskolai énektanítás módszerének kidolgozására. A Módszeres énektanítás és a Kodály-Ádám énekeskönyvek máig a kodályi zenepedagógia alapműveik. A relatív szolmizációra épülő kottaolvasást az általános műveltség részévé tevő módszer az alapja a magyar karvezető iskola fontos elemének: az amatőr kórusok tagjainak is kottaolvasókká kell válniuk. A kottaolvasás készségének fejlesztése a kórusvezető állandó feladata. Pedagógiai hitvallását így fogalmazta meg 1971-ben, 12 évvel kényszerű nyugdíjazása után: „A zene-művészetben különleges nevelőerő rejlik. (...) A zenére hangolt tanító legtöbbször kitűnő nevelő. A zenetanítás az elemi szinttől a legmagasabb fokig: nevelés! Ez a szellem sohasem húzódhat a módszeres séma merev rácsai közé. Mert bár lapról olvasni hasznos dolog, ám a hangok között lélekre lelni az, ami érdemes.”

A magyar karvezető-iskola másik kiemelkedő alakja BÁRDOS LAJOS (1899-1986). Bárdos tanárként, karnagyként, zeneszerzőként, zenetudósként és zenei kiadó alapítójaként is meghatározó szereplője volt a magyar kóruséletnek. A Zeneakadémián a zenetudományi szakon is voltak órái. Tantárgyai a kórusvezetők számára igen fontosak voltak (prozódia, harmóniai és formatani elemzés), de a kórusvezénylést csak a gyakorlatban adta át azoknak a zeneakadémistáknak és ifjú kollégáinak, akik kórusaiban: a városmajori templom kórusában, a budai Mátyás-templom énekkarában vagy a Palestrina Kórusban énekeltek. Később, amikor egészségi okokból le kellett mondania a vezénylésről, szerte az országban meglátogatta és tanácsokkal látta el az őt meghívó együtteseket. A kórusélet szervezésében is egyedülállót alkotott: ő volt az Országos Magyar Cecília Egyesület lelke, 1945-84 között társelnöke, Kerényi Györggyel együtt a Magyar Kórus kiadó alapítója, az Éneklő Ifjúság mozgalom elindítója. Népdalkórusaival, egyházi műveivel, magyar költők verseinek ihletett megzenésítéseivel gazdagon ellátta a magyar kórusokat énekelnivalóval. Karnagyi és tanári tapasztalatait főként szakmai folyóiratokban (Éneklő Ifjúság, Az ének-zene tanítása, Muzsika, Parlando, ZeneSzó) közölte. A karvezetés tanításának két fontos írását a Tankönyvkiadó jelentette meg 1966-ban induló sorozatában. Először a *Karvezetés I. – Életet az énekbe!* jelent meg (ez olvasható a *Harminc írás 1929-1969 c.* kötetben is), majd a *Karvezetés II. - Zenei prozódia*. Zeneelméleti munkáit is haszonnal forgathatják a karvezetők, alapos stílus-ismeretre tehetnek szert általuk.

VÁSÁRHELYI ZOLTÁN (1900-1977) szülővárosa, Kecskemét zeneiskolájában hegedülni tanult, majd Bloch József tanítványaként hegedűtanári diplomát szerzett a Zeneakadémián. Felvette a zeneszerzés szakot is Kodály Zoltánnál, majd zenekari hegedűsként Észtországban és Norvégiában kezdte a muzsikusi pályát. 1926-ban Bodon Pál, a kecskeméti zeneiskola igazgatója hazahívta, ahol a hegedűtanítás mellett – Kodály tanácsára – vegyeskört szervezett, és fokozatosan ez vált számára a legfontosabbá. A 30-as évektől Kodály és Bartók műveinek nagy sikerű bemutatóival országos hírnévre tett szert. Az új magyar kórusmuzsika: Kodály és Bartók művei inspirálták, hogy a karnagyi pályát válassza. Amatőr és hivatásos kórusok karnagyaként nemzetközi sikereket ért el, számos hangfelvétel őrzi előadásait. Három évtizedes művészi tapasztalatát tudományosan megalapozott kézikönyvben adta közre *Az énekkari vezénylés módszertana* címmel (Zeneműkiadó, Bp., 1965). Ez tekinthető a magyar karvezető-iskola első, összefoglaló dokumentumának. Tudományosságát sokoldalú elméleti megalapozottsága adja. Pontosan leírja a vezénylő mozgást végző izmok és ízületek anatómiáját, a hangadó szervek működését, a vezényléstechnika elemi és művészi fokának követelményeit. A kórusok gyakorlati működésének egyes részterületeit elismert kollégái (Csík Miklós, Kapitánffy István, Kardos Pál) által megírt fejezetek fejtik ki és teszik teljessé. Magyarságát a kötet zenei példái és idézetei adják. A legtöbb példát Kodálytól és Bartóktól hozza, de a kortárs magyar szerzők művei is szerepelnek köztük. További példáit az európai kórusművészet legnagyobbjaitól, Palestrina, Lassus, Schütz, Monteverdi, Bach, Schubert, Schumann, Liszt, Brahms műveiből választja, de ezeket is többnyire magyar szöveggel.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanáraként 1942-től több mint 30 éven át az ő szemlélete alakította legmarkánsabban a fiatal karvezető hallgatók szakmai elképzeléseit és művészi tevékenységük kibontakozását.

A következő nemzedék tagjai, az 1913-32 között született karnagyi iskola-teremtő személyiségei e három meghatározó hatású mester vállán állva hozták létre nemzetközi elismertségű kórusaikat, iskoláikat országszerte:

Forrai Miklós (1913-1998) 1934-ben alapította meg a Forrai Kórust, amelynek úttörő szerepe volt az a cappella előadói gyakorlat és a reneszánsz kórusirodalom és népszerűsítésében. Repertoárjukat tükrözik az általa szerkesztett Fallalla és az 1000 év kórusa c. kórusgyűjtemények, később az Öt évszázad kórusa. 1948-tól Bárdos Lajost követte a Budapesti Kórus élén, jelentős produkciókkal gazdagítva a magyar oratórium-énekzés hagyományát. 1973-ban kezdeményezésére alakult újjá a Liszt Ferenc Társaság. A Zeneakadémia tanáraként a szakemberképzésben, zenei ismeretterjesztő műsorok vezetőjeként a Magyar Televízióban sikerrel szolgálta a zenei nevelés ügyét.

Gulyás György (1916-1993) a békés-tarhosi iskola létrehozásával, majd Debrecenben az első vidéki hivatásos vegyeskar, a Kodály-kórus és a zeneművészeti főiskolai kar megalapításával, a debreceni Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny létrehozásával;

Maklári József (1922-1999) a Honvéd Művészegyüttes Férfikara, majd Vácott a Vox Humana kórus karnagyaként ért el kiemelkedő sikereket. 1980-90 között a KÓTA elnökeként a magyar kórusmozgalom nemzetközi kapcsolatainak kiszélesítésével jelentős szerepe volt az első magyarországi Europa Cantat fesztivál (1988) megrendezésben. A váci Dunakanyar Kórusfesztivál létrehozásával és szervezésével, valamint a budapesti Zeneakadémián tanítva,

Lukin László (1926 -2004) országos ismertségét zenei ismeretterjesztői tevékenységének köszönheti – sokan találkozhattak vele a hatvanas években a televízió képernyőjén, és nemzedékek nőttek fel úgy, hogy őt hallgatták a Zeneakadémia nagytermében rendezett ifjúsági hangversenyek műsorvezetőjeként. A budapesti Fazekas Gimnáziumban végzett kiemelkedő tanári és karnagyi munkájának eredményei megjelennek az általa írt gimnáziumi ének-zene tankönyvekben. Kórusművek szövegének szerzőjeként és fordítójaként is jelentőset alkotott.

Kardos Pál (1927-1978) munkásságát mindig egyetlen cél irányította: Kodály Zoltán „Százéves terv”-ének megvalósítása. Pályakezdőként Miskolcon (1953-61) a zenei szakemberképzésben: a szakiskolában és a szaktanárképzőben, Szegeden (1961-72) a tanárképző főiskola ének-zene tanszékén, Kecskeméten (1972-78) a Kodály Zoltán Ének-Zenei Ált. Isk. és Gimnáziumban. A tiszta intonáció kérdéskörében végzett kutatásait a Kórusnevelés – kórushangzás c. könyvében foglalta össze;

Lantos Rezső (1927-1977) 1950-ben megszervezte a Központi Ifjúsági Kórust, amely 1957-ben a KISZ Művészegyüttes Központi Kórusává alakult át. Kórusával Európa 13 országában vendégszerepelt, 1961-ben az első nemzetközi Bartók-kórusversenyen I. díjat nyert. 1957-től húsz éven át a Magy. Állami Népi Együttes vezető karnagyaként is működött. Sok kórusművet mutatott be, többek között Bárdos Lajostól. Művészetét számos rádió- és hangfelvétel őrzi.

Vass Lajos (1927-1992) nevét országosan ismertté a Magyar Televízióban 1969–1970-ben megrendezett Röpülj Páva vetélkedő tette. A műsornak szervezője és műsorvezető-riportere is volt. A műsor hatására lendült fel Magyarországon újra a népzenei mozgalom. Karnagyi pályáját a Honvéd Férfikarnál kezdte, 1962-től haláláig a Vasas Művészegyüttes Ének- és Zenekarának vezetőjeként ért el nemzetközi sikereket. Zeneszerzőként is főként kórusműveket komponált.

Tóth Ferenc (1928-) Komlón, a bányász-városban alapított ének-zene tagozatos iskolát és teremtett ének-kari kultúrát több mint fél évszázadon át, létrehozva a Komlói Nemzetközi Gyermekkari Fesztivált,

Párkai István (1928-2023) pedig Budapesten a zeneakadémistákból szervezett Liszt Ferenc Kamarakórus élén a kortárs kórustermés bemutatásával és a Népművelési Intézet karnagyképző tanfolyamain is nemzedékeket tanítva a karvezetés mesterségére,

Mohayné Katanics Mária (1929-2017) a gimnáziumi kórusából kinőtt Szilágyi Erzsébet Nőikarral éppúgy, mint a Marczibányi téri Kodály-iskolában tanítva a zeneakadémisták gyakorlatvezetőjeként és az ELTE tanárképző karán tanuló karvezető hallgatók felkészítésével,

Reményi János (1931-1996) Miskolcon a LFZE Zenetanárképző Intézetében karvezetést tanítva, a Bartók Kórossal és a 6. számú általános iskola gyermekkarával, később a MR Gyermekkórusa élén nemzetközi sikereket aratva,

Tillai Aurél (1930-) remek pécsi kórusaival, az Egyetemi Kórus, a Mecsek Kórus vezetőjeként és a Pécsi Kamarakórus alapító karnagyaként, a Pécsi Kamarakórus Verseny és Fesztivál létrehozásával, valamint több mint fél évszázados karnagy-nevelő munkásságával, gazdag kórus-szerzői termésével,

Szabó Miklós (1931-2020) a Győri Leánykar élén Európa egyik élvonalbeli együttesét hozta létre, tudományos munkásságának kiemelkedő eredménye, a Bartók kórusművei c. könyve révén,

Ugrin Gábor (1932-2013) a Veres Pálné Gimnázium és az abból kinőtt Ifjú Zenebarátok Központi Kórusa művészi szintű teljesítményével, magas színvonalú középiskolai ének-zene tankönyvek írásával, majd a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola vegyeskarának sikereivel – ők voltak, akik terebélyesítették, felvirágoztatták és tanítványaikban termőre fordították a magyar karvezető iskola fáját.

Itt kell megemlítenünk, hogy Kodály Zoltán gyermek- és nőikari művei előadói hagyományának megteremtését két csodálatos tanár- és művész-személyiségnek köszönhetjük. Böhmné Sztojanovits Adrienne (1890-1976) a budai Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban, Andor Ilona (1904-1977) a ferencvárosi Ranolder Intézetben tanítva művészi teljesítményükkel kimagasló kóruséletet hoztak létre, amelynek alapján Kodály Zoltán számos művét nekik és kórusuknak írta. Ők mindketten máig élő hagyományt teremtettek. Tudjuk, ez a felsorolás nem teljes az adott korszakra nézve – sem a jelentős személyiségek, sem a kiemelkedő események, kórusok, intézmények tekintetében. Ha pedig az 1935 után született következő nemzedékeket is figyelembe vesszük, belátható, hogy csak egy hosszas kutatáson és anyaggyűjtésen alapuló monográfia adhat képet a magyar karvezető iskola történetéről.

* * *

A magyar karvezető iskola kialakulását és fejlődését a képviselői által létrehozott szakirodalom időrendi jegyzékén pontosan követhetjük.

Előzmények:

Kerényi György *Az énekkari műveltség kezdetei* – Népszerű zenefüzetek 6.

szám. Szerk. Molnár Antal. Somló Béla Könyvkiadó, Bp. 1936.

Forrai Miklós: *A karvezető* – Magyar Kórus Bp. 1936.

Dmitrevszkij, G. A.: *Kórustan és kórusvezénylés*. Fordította: Székely András – Művelt Nép, Bp. 1952.

Bodon Pál: *Az intonálás iskolája* – Zeneműkiadó, Bp. 1953.

Fodor Lajos: *Karének* – Tankönyvkiadó, Bp. 1953.

A magyar karvezető iskola alapvető szakmai kiadványai:

Vásárhelyi Zoltán: *Az énekkari vezénylés módszertana* – Zeneműkiadó, Bp. 1965.

Bárdos Lajos: *Karvezetés I. – Életet az énekbe!* – Tankönyvkiadó, Bp. 1966.
Bárdos Lajos: *Harminc írás 1929-69* – Zeneműkiadó, Bp. 1969.
Kardos Pál: *Kórusnevelés – kórushangzás* – Zeneműkiadó, Bp. 1969.
Tillai Aurél: *Karvezetés II. Kariskola* – Tankönyvkiadó, Bp. 1970.
Kardos Pál: *Karvezetés III. – Intonáció* – Tankönyvkiadó Bp. 1970.
Párkai-Tillai-Sinkovics-Kardos: *Karvezetés IV. – Vezénylés, kórustanítás, interpretáció* – Tankönyvkiadó Bp. 1970.
Bárdos Lajos: *Karvezetés II. Zenei prozódia* – Tankönyvkiadó, Bp. 1974.
Bárdos Lajos: *Tíz újabb írás 1969-74* – Zeneműkiadó, Bp. 1974.
Ittész Mihály: *Az énekkari műveltség kezdetei* – 7 részes cikk-sorozat a Nyelvünk és Kultúránk című folyóirat 1981, 1982, 1992, 1993-as évfolyamaiban*
Mohayné Katanics Mária: *Bartók 27 egyeneműkara*. Tankönyvkiadó, Bp. 1982.
Szabó Miklós: *Bartók Béla kórusművei*. Zeneműkiadó, Bp. 1985.
Mohayné Katanics Mária: *Válogatás Kodály műveiből*. Tankönyvkiadó, Bp. 1986.

*Egyszerkesztett új kiadása a következő évben várható

Dr. Ordasi Péter

„BÁRDOS 125” SZIMPÓZIUM ÉS DÉL-DUNÁNTÚLI KÓRUSTALÁLKOZÓ Barcsi Móricz Zsigmond Művelődési Központ, 2024. március 23.

Szép számú hallgatóság előtt nyitotta meg Kertész Attila a Barcsi Bárdos Lajos Vegyeskar vezetője a Bárdos Szimpóziумot és megemlékezett Bárdos Lajosról 125. születési évfordulója alkalmából. Szőnyi Erzsébetet 100. születési évfordulója apropóján és Daróci Bárdos Tamást halálának 5. évfordulóján méltatta a karnagy. A szimpóziум másik előadója dr. Körtesi András KÓTA-díjas zongoraművész, a PTE Művészeti Kar tanára volt, aki Bárdos Lajos tudományos munkásságát fejtette ki, kiemelve prozódiai kutatásait és gyakorlati tanácsait a kóruséneklés területén. Az előadásokat délután kórustalálkozó, koncert követte.

Délután 17 órakor telt házas nézőtér várta a kórustalálkozó kezdetét a művelődési ház dísztermében. Ez Barcson természetes dolog, a közönség rendkívül érdeklődő és lelkes tapssal értékeli a művészi produkciókat, támogatja a Bárdos Kórus rendezvényeit. A hangversenyt Veszner Ádámné a Móricz Zsigmond Művelődési Ház igazgatónője nyitotta meg. Megköszönte a Nemzeti Kulturális Alap támogatását, ezután kitűnő konferálással vezette le az ünnepi koncertet. Koós Csaba polgármester úr szeretettel üdvözölte a csurgói, pécsi és barcsi énekeseket, jelezve, hogy a város mindig támogatja a kulturális rendezvényeket és jó érzés számára,

hogy a Bárdos Kórus méltó tisztelettel emlékezik névadója 125. születési évfordulójára. Ezután a ház igazgatónője felolvasta a Magyar Bárdos Társaság főtítkárszövegének, Márkusné Natter-Nád Klárának köszöntő levelét. Idézet a levélből:

„A kórusélet több évtizedes múltra tekint vissza Barcson. Örömmel tudtuk meg, hogy 1991-ben az együttes felvette Bárdos Lajos nevét és később Társaságunk tagjai közé fogadta, amelyet a Társaság 35. jubileumi hangversenyén a Régi Zeneakadémián Díszoklevéllel megerősítettünk. A Bárdos Lajos Társaság vezetősége nevében nagy tisztelettel és szeretettel köszöntöm a mai tudományos szimpóziумmal egybekötött, magas színvonalú hangversenyen a Barcsi Bárdos Lajos vegyeskart, Kertész Attila Liszt-díjas karnagyot, a kórus elnökét dr. Pintér Veronikát és Tóth Krisztina művésztanárt, a Vikár Béla Művészeti Iskola igazgatónőjét, az együttes titkárát, valamint a kórus segítő munkatársait és valamennyi tagját. Tisztelettel köszöntöm

Barcs város vezetőit, akik támogatásukkal segítik a magyar zenei élet és kultúra fejlődését, kiteljesedését.”

Az emelkedett gondolatokat a közel száz énekes lelkes dalolása követte, megszólalt Bárdos Lajos híres kánonja az „Istené az áldás” Erdélyi József szövegére, melyet Benedek Elek: Tavaszi ének c. verse követett Babos László előadásában. Bárdos gyűjtéséből válogatott népdalcsokrot szólaltatott meg a Pécsi Bartók Béla Leánykar népzenei csoportja dr. Rózsa Bernadett tanárnő vezetésével.

A **Barcsi Bárdos Lajos Vegyeskar** Kertész Attila vezényletével a közelgő húsvét ünnepére kívánta ráhangolni a közönséget Charpentier: Te Deum és Kodály Zoltán: Stabat Mater c. műveinek mélyen átélt előadásával. Hangulatos Bárdos művek, népdalfeldolgozások következtek (Két népdalkórus, Tábortűznél, Táncol a rózsám), majd a női kar előadásában a Gerlice. Az utóbbi két mű megszólaltatását nagy vastapsal jutalmazta a közönség. Az együttes megemlékezett Da-

róci Bárdos Tamás halálának 5. évfordulójáról, a szerzőnek azzal a művével, melyet édesapjának, Bárdos Lajosnak ajánlott nagy szeretettel. A megható, szép bevezető, ajánló mondatokat Babos László, a Bárdos Kórus énekes olvasta föl. Majd megszólalt a mű (Tavaszi leánytánc) Tóth Krisztina zongorakíséretével. A barcsi bemutató előadás nagy közönségikert aratott, csakúgy, mint a csattanós zárószám, a „Széles a Duna”. Megtudtam, hogy a Barcsi Bárdos Lajos Vegyeskar most bemutatott műsorával is készül a májusi PÉCS CANTAT-ra és a Csurgói Kórustalálkozóra, majd

egy szép erdélyi fellépés sorozatra és egy kortárszenei koncertre szeptemberben.

A vendégegyüttesek közül elsőként a húsz éve alakult **Csurgói Harmónia Énekegyüttes** lépett színpadra Andik Anikó irányításával. A női kamaraegyüttes változatos repertoárral rendelkezik, de előnyben részesítik a magyar szerzők műveit. Arany és Ezüst minősítési fokozatok jelzik értékes pályafutásukat. A barcsi rendező bizottság nagy örömmel fogadta műsor-összeállításukat, melyben teljes Bárdos műsorral (Jubilate, Fa fölött..., Üszküdarban, Kínai kánon, Tisza partján, Hej, igazítsad!) tisztelegtek a szerző jubileuma alkalmából. A közönség elismeréssel, megérdemelt tapsokkal jutalmazta a kulturáltan, lelkesen éneklő együttest.

Az ünnepi hangverseny Szőnyi Erzsébet zeneszerzőre, a kiváló zenepedagógusra való emlékezéssel folytatódott. Kertész Attila méltatta a professzor asszony hitét a kodályi eszmék örök érvényességében, világszemléletét, értékrendjét. Elmondta személyes tapasztalatait, melyet még a Magyar Kodály Társaság elnökeként élt meg, amikor megismerhette Szőnyi Erzsébet segítőkészségét, szeretetteljes szigorát, a mindenre és mindenkire való odafigyelését, bölcs gondolatait, tanácsait. Ezután stílusosan szólaltak meg zongoradarabjai, a négy prelúd (Ostinato, Maestoso, Variazioni,

A Bárdos Lajos gyűjtötte népdalokból összeállított csokor mellett magyarbódi népdalokat és bakonyi dudanótákat szólaltattak meg. Hangulatos, jókedvű előadásukkal színesítették a kórus-találkozót. A gimnazista lányok bizonyították, hogy nyitottak a magyar népzeneire, élvezik annak színvonalas megszólaltatását szólisztikusan és csoportosan is.

A műsor befejezéseként a Barcscon már jól ismert **Pécsi Nostalgia Énekegyüttes** Női Kara sorakozott fel. A kórus Kertész tanár úr régi tanítványiból alakult, nevüket is a régi időkre, diákorukra emlékezve választották. Nagypéntekre és húsvétra utaló

Grazioso) Tóth Krisztina művésztanár autentikus, virtuóz előadásában.

A következő vendég együttes az Európa-hírű Pécsi Bartók Béla Leánykar a Kodály Zoltán Gimnázium együttese, nem régen ünnepelték megalakulásuk 50. éves évfordulóját. Bejárták Európa szinte mindegyik országát, nemzetközi versenyeket nyertek, hamarosan Horvátországba készülnek és a Helikon országos versenyén is részt vesznek Rózsa Bernadett karnagyuk vezetésével. Most a Leánykar népzenei kamaraegyüttese mutatkozott be ezen a hangversenyen.

műsoruk bevezetéseként Antalné dr. Fucskár Réka megrázó átéléssel szavaltta el Babits Mihály: Húsvét előtt c. versét. A női kar Kocsár Miklós Mária-ének feldolgozását (Sub tuum praesidium), majd Pergolesi : Stabat Mater c. művéből a Stabat Mater, Quando corpus, Amen tételeket énekelte. A férfikar csatlakozásával Wolf Péter: Ave Maria vegyeskari darabja zárta ezt a ciklust Körtesi András

zongorakíséretével, Rózsa Bernadett szólójával. Szokolay Sándor drámai kompozíciójával, a romániai falurombolás tragikus emlékére írt „Ima rontás ellen”c. művével folytatta műsorát a Nostalgia Énekegyüttes, majd Bárdos Lajos ritkán hallható, Bartókra emlékező, nagy formátumú műve (Bartók emlékére) aratott nagy sikert. Ezután - stílusosan - Bartók Béla műve, a Négy szlovák népdal szólalt meg Körtesi András zongorajátékával. Végül a népszerű Régi táncdallal zárta műsorát a végig magas hőfokon, magas színvonalon éneklő együttes. Természetesen a jubileumi ünnepi koncert

is Bárdos művel zárult, a barcsi kórossal közösen énekelt Dana-danával, melyet szintén Kertész Attila vezényelt. Köszönet a szervezőknek, Barcs városának, a Művelődési Központnak, a Bárdos Lajos Vegyeskarnak, hogy lehetővé tették Bárdos Lajos, Szőnyi Erzsébet és Daróci Bárdos Tamás emlékének méltó megünneplését szimpóziummal és egy határos, magas színvonalú koncerttel.

Márky Gabriella

BÁRDOS LAJOS EMLÉKKONCERT TATABÁNYÁN

Bárdos Lajos zeneszerző, karnagy, zenepedagógus 1899-ben, 125 esztendővel ezelőtt született, a zenei pályán öt követő fia, Daróci Bárdos Tamás pedig 5 évvel ezelőtt, 2019-ben hunyt el. A kerek évfordulók apropóján számos alkalommal emlékeznek meg róluk idén szerte az országban. Az elsők között volt a tatabányai Bárdos Lajos Vegyeskórus, akiktől a 2024. március 23-i kórushangversenyen kaphattunk egy kis ízelítőt apa és fia hatalmas kórusműmunkásságából.

A tatabányai együttes 1994 óta működik elődje, a Bányász Vegyeskar szellemiségének folytatójaként. Bárdos Lajos nevét is ekkor vették fel, a család engedélyével.

Négy koncertjük biztosan megrendezésre kerül minden évadban: a tavaszi évnyitó, a nyári „barlangos” a város fölötti Szelim-barlangban, egy őszi, és a téli adventi hangverseny.

Többször hívnak meg vendég együtteseket, fellépőket is. Régi tervük valósult meg ez alkalommal, amikor a közeli Tata két kórusát - az **Egressy Kórust** (karnagyok: Robozné Schönfeld Zsuzsanna és Molnár Péter), valamint az **Esterházy Énekegyüt-**

test (karnagy: Schmidt Mónika) látták vendégül.

A Bárdos Lajos Társaság képviselőjében a koncertet megtisztelte a Bárdos család öt tagja, illetve dr. Mindszenty Zsuzsanna, a KÓTA társelnöke és Vadász Ágnes, a szervezet főtitkára is.

Az emlékhangversenyre nagy lelkesedéssel készültek a Bárdos Kórus énekesei, akiknek nagy fejtörést okozott, hogy a Bárdos és Daróci Bárdos repertoárjukból mit vigyenek ezen a koncerten a közönség elé, hisz az évek során szép számú művet tanultak meg, adtak elő.

A programban ugyanis csakis **Bárdos Lajos**, és – idő hiányában sajnos csak egy – **Daróci Bárdos Tamás** mű szólalt

meg a helyi Árpád Gimnázium zsúfolásig megtelt aulájában.

Megható perceknek lehettünk részesei, amikor a hangverseny előtt Sárközyné Pomázi Ágnes műsorvezető – aki a Bárdos Kórus énekesé is – elköszönt nemrég elhunyt szólamvezető társuktól, az ének-zene tanár, karvezető Murányi Ferencről, aki a kórus repertoárját nekik ajánlta, saját szerzeményekkel is gazdagította pl. a Szent Borbála-mise, vagy a Fohász Tatabányáért című művekkel.

A közönség és a fellépők legnagyobb meglepetésére a **Tatabányai Árpád Gimnázium Vegyeskarának** műsora nyitotta meg a kórushangversenyt. Ajándék volt ez, a fennállásának idén 30. évfordulóját ünneplő Bárdos Lajos Vegyeskórus számára.

A Népdalkórusok közül a Maros mellett és az Ablak alatt, a népdalkanonok közül pedig az A temetőkapu kezdetű feldolgozásokat énekelték két, karmesteri tervekkel dőlgető, 11. évfolyamos diák: Kővári-Mátyás Dániel és Várkonyi Olivér vezényletével.

A „két csallóközi népdal-tréfa” műfaji meghatározást viselő Patkóéknál című dara-

bot **Szeimann Zsuzsanna** tanárnő dirigálta.

A fiatalok lendületes és stílusos előadása megalapozta az este jó hangulatát.

Az **Egressy Kórustól** Bárdos Lajos munkái közül a 80 éves Gárdonyi Zoltán köszöntése alkalmából, 1986-ban született Tiszta patakod partjainál című egyházi művet, és az 1951-es Első népdalrapszódiait hallhattuk.

Az **Esterházy Énekegyüttes** programjában két vallásos darab szólalt meg: az 1926-ban komponált Nyújtsd ki mennyből, ó szent anyánk kezdet indítású népének-harmonizáció, és az Alleluja, dicsérjétek mindenk az Urat! kezdetű mű, amelyet a 148. zsoltár szövegére komponált Bárdos 1939-ben.

Mindkét vendég kórus remek stílusérzékkel, mély átéléssel mutatta be műsorát.

Az est további részében a Szeimann Zsuzsanna vezette házigazda együttes, a **Bárdos Lajos Vegyeskórus** adta elő programját, melyet a népszerű Régi táncdallal nyitottak. A Falu végén című népdalfeldolgozást vidám, szinte karikatúra-szerű rajzokkal illusztrálták. Ezt a darabot ismét Várkonyi Olivér dirigálta, aki a gimnáziumi és a felnőtt együttesben is énekel, és bár sok tanulás áll még előtte, az adottságai alapján ígéretes karmester válhat belőle.

A két vidám darabot egy komolyabb hangvételű követte: A Földhez. Kölcsey Ferenc versére 1951-ben komponálta a zeneszerző az azonos címet viselő kórusművét.

A blokkot vidám hangulat zárta: a Szól a doromb - rondó baranyai népdalokra.

Bárdos Lajos 1935-ben komponálta Libera me című, latin nyelvű motettáját. A rendezvény műsorvezetője konferálásai során alapos felkészülésről tett tanúbizonyságot. Ennél a műnél Kollár Éva, a Budapesti Monteverdi Kórus karnagyának visszaemlékezéséből Bárdos Lajost idézve készítette fel a

hallgatóságot a darab befogadására, amely mély érzelmeket keltett a közönség és a Bárdos család tagjainak körében is. Döbbenettel, néma csennel, megrendülve fogadta mindenki.

A Bárdos Lajos Vegyeskórus záró műsorszámként az egyik kedvencét, Daróci Bárdos Tamás: Üszküdará című „vidám balladáját” választotta, az árpádos diákokkal közös előadásban.

„Másodízben is nagyon élveztem a más kórustól még nem hallott vegyeskari Üszküdarát. Nagyon köszönöm és kívánok további jó munkákat és sok sikert szeretettel:

Daróci Bárdos Tamás Budapest, 2003. november 14.” osztotta meg a műsorvezető személyes élményét, és a kottájára írt bejegyzést a közönséggel.

A darab ez alkalommal is nagy sikert aratott.

Dr. Mindszenty Zsuzsanna, a KÓTA társelnöke és Vadász Ágnes, a szervezet főtítkára elismerő szavakkal méltatta a fellépők műsorát és gratuláltak a szervezőknek, házigazdának, valamint átadták a KÓTA díszoklevelét.

A hangverseny azonban még nem ért véget, hisz a résztvevő kórusok három összkari művel is készültek a vezető-karnagyok vezényletével:

Tábortűznél - Schmidt Mónika,

Istené az áldás - Robozné Schönfeld Zsuzsanna

Csillagvirág - Szeimann Zsuzsanna.

A Csillagvirág és a koncert a kóruszláger Dana-danával ért véget, a közönség pedig vastappsal jutalmazta a tartalmas mégis változatos programot, és a magas színvonalú, remek előadásokat.

A Bárdos család tagjai – akik már több alkalommal is részt vettek a tatabányai Bárdos

Lajos Vegyeskar hangversenyein – a koncert utáni beszélgetés során fejezték ki köszönetüket a zeneszerző emlékének ápolásáért, műveinek bemutatásáért, a szép élményért.

Tatabánya, 2024. március

Sárközyné Pomázi Ágnes

ÖRÖMTELI LEVÉL A BÁRDOS LAJOS VEGYESKÓRUSTÓL

A Bárdos Lajos emlékkoncert bűvöletéből felocsúdva írjuk e sorokat.

Meglepetések sora, - mint ékköves arany nyaklánc szemei - kapcsolódtak egymásba az események az est folyamán.

Igazi meglepetése volt a KÓTA részéről, hogy a 2024. március 23-i emlékkoncerten, a munkáját meghatározó, magas rangú két tagjának Dr. Mindszenty Zsuzsanna társelnöknek és Vadász Ágnes főtítkárnak érkezése, jelenléte.

A következő meglepetés volt, hogy a Bárdos Társaság, a Család tagjai öt fő képviselőjében igen jelentőssé tették számunkra a tavasz folyamán első önálló szervezésű koncertünket jelenlétükkel!

Teljes izgalomban telt a várakozás és csodálattal megkönnyebbültünk kedves Mindnyájuk érkezése láttán!

Nagyon nagy öröm töltött el bennünket, mert a koncert előtti próbákön kérdeztük a kórustársakat, hogy a KÓTA-tól jött-e visszajelzés érkezésükre vonatkozóan. Nem tudtam azt mondani, hogy igen. A Bárdos Társaságtól, Ágotától

igen, hogy hárman vagy négyen érkeznek!

Óriási köszönettel tartozunk a KÓTA jeles képviselőinek a kórusunkat, kórusokat köszöntő közvetlen, szívélyes hangvételért, a becses ajándékokért!

Tiszteletünket, szeretetünket fokozza, hogy Bárdos Ágota komoly műtete utáni gyógyuló időszakában első útja, visszatartatlanul a Tatabányai Árpád Gimnáziumban tartott Bárdos Lajos emlékkoncert volt! Teljes mielőbbi gyógyulást kívánunk sok szeretettel!

Az est fontosságát mondhatnánk, dédelgetett álmú dalos találkozóznak is, mert a három résztvevő kórus (a két, Tatáról érkezett vendégkórus: az Esterházy Énekegyüttes; az Egressy Kórus) és a Tatabányai Bárdos Lajos Vegyeskórus régen találkozott közös fellépésen.

Azonban igazi apropója a találkozásnak mégis az volt, hogy szintiszta forrásból, csak és kizárólag, a 125 éve született Bárdos Lajos zeneszerző, karnagy, zenetudós, kórusalapító, számos mozgalom elindítója, vezetője és fiának Daróci Bárdos Tamásnak dallamai áradjanak szabadon a Gimnázium aulájában!

A kórusok jó hangulatú, színes, változatos, sokrétű, majd-hogynem illatos dalcsokokkal kedveskedtek a telt házas hallgatóságnak, közönségnek!

Meglepetés volt az is, hogy még jóformán el sem kezdődött a koncert, a helyszínt adó Árpád Gimnázium kórusa három dallal köszöntötték az idén 30 éves Bárdos Lajos Vegyeskórusunk tagjait. Különlegességük az volt, hogy két fiatal fiú, akik karnagy babérokra készülődnek, tanították be és vezényeltek egy-egy Bárdos művet! Természetesen Szeimann Zsuzsanna tanárnőjük, karnagyuk, karnagnőnk is tetézte még egy ráadás dallal a köszöntést!

Az igen igényes, sokféle hangulatot, vidám vérforraló dal-lamoktól a világegésre figyelmeztetőt is, a némán rezignált hallgatóság tapsai is jól tükrözték!

Zárásként a három kórus közösen zengték a "Tábortűznél; az Istené az áldás és a Csillagvirág" dallamait!

Három a magyar igazság meg egy a ráadása az estnek az volt, hogy a hálás közönséget is megénekelte Szeimann Zsuzsanna karnagy az "igazi tavaszt váró": Nézz csak a réten szét,...dalát megszólaltatta, ezzel óriás kórossá varázsolva a jelenlevőket!

Bízunk benne, hogy Önöknek is szép emlék marad, ha e jeles eseményre emlékeznek.

További jó egészséget, örömteljes koncerteket, kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk szeretettel!

A Tatabányai Bárdos Lajos Vegyeskórus nevében,

Tisztelettel:

Horváth Péter
Tatabánya, 2024.március 29.

KÖZEL ÖTSZÁZ DIÁK DALOLT EGYÜTT SZEKSZÁRDON AZ ÉNEKLŐ IFJÚSÁG DÍSZHANGVERSENYEN

„A zenei nevelés igazi eredményei csak évtizedek múltán érzékelhetők nagyobb mértékben. Addig is minél többen, minél többször énekeljenek fiatalok, felnőttek.”

(Kodály Zoltán)

Az Éneklő Ifjúság Regionális Díszhangversenyt április 12-én tartották Szekszárdon a Babits Mihály Kulturális Központ (BMKK) Rendezvénytermében. Erre a nagy érdeklődésnek számító ünnepi alkalomra több száz diák érkezett Tolna és Bács - Kiskun vármegegyéből.

A találkozón fellépő 9 általános és 5 középiskolai kórust Kodály Zoltán szavaival köszöntötték.

A minősítéssel egybekötött ünnepi hangverseny a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége - KÓTA és Naszladi Judit (Szekszárdi Garay János Gimnázium mesterpedagógus ének - zene tanára) szervezésében, valamint Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyű-

lés Kultúra, Civil szervezetek, Városmarketing Bizottsága és a Babits Mihály Kulturális Központ segítségével, támogatásával valósult meg.

Elsőként a résztvevő énekkarok előadásában az „A csitári hegyek alatt” népdal hangzott el Kempelen Tünde karnagy, a Bárdos Lajos Zenei Hetek alapítója, művészeti vezetője vezényletével.

A jelenlevőket Berlinger Attila, a Kulturális Központ ügyvezető igazgatója és Csötönyi László, Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlés Kultúra, Civil szervezetek, Városmarketing Bizottsága elnöke köszöntötte.

A hangversenyen több énekkar élt a nemzetiségi minősítés lehetőségével. Erre tekintettel a szakmai zsűrit négy fő alkotta: Kertész Attila (elnök), Kempelen Tünde, Dr. Kerekesné Pytel Anna és Saltzer Géza.

Résztvevő énekkarok:

- Bajai Szent László ÁMK Lukin László Ének - Zenei Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Nagykórusa (Teket Melinda)
- Bajai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola Kórusa (Dr. Géczyné Pethes Eleonóra)
- Bajai Szent László ÁMK Általános Iskola Kórusa (Bánfi Katinka)

- Szekszárdi Garay János Gimnázium Harmónia Énekegyüttese (Naszladi Judit)
 - Szekszárdi Szent József Katolikus Iskola Kórusa (Ágoston Mária)
 - Várdombi Iskola Énekkara (Ágoston Mária)
 - Paksi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola Napsugár Kórusa (Kákainé Sebestyén Judit)
 - Deutsche Nationalitäten Kinderchor der Valéria Dienes Grundschule, a Szekszárdi Dienes Valéria Általános Iskola Német Nemzetiségi Kórusa (Sámuelné Fekete Hedvig)
 - Szekszárdi Garay János Általános Iskola Kórusa - Garay gézengúzok (Naszladi Judit és Siklósi Krisztián)
 - Tolnai Fusz János Zeneiskola Énekkara (Schmidt Zoltánné)
 - Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium Ifjúsági Vegyeskara (Stargl Szilvia)
 - Szekszárdi Garay János Gimnázium Schöner Gesang Kamarakórusa (Naszladi Judit)
 - Paksi Vak Bottyán Gimnázium Lánykara (Klenk Réka)
 - Dunaföldvári Beszédes József Általános Iskola Cantus Lupus Kórusa (Cseke Klára)
- A zsűri az alábbi énekkarokat „*Év Kórusa*” elismerő díjra terjesztette fel:
- Bajai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola Kórusa (Dr. Géczyné Pethes Eleonóra)
 - Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium Ifjúsági Vegyeskara (Stargl Szilvia)
 - Szekszárdi Garay János Gimnázium Harmónia Énekegyüttese (Naszladi Judit)
 - Tolnai Fusz János Zeneiskola Énekkara (Schmidt Zoltánné)
- A hangversenyen a Garay Gimnázium két végzőse, Hajdú Eszter (12. B) és Deli Áron (12. B) konferált. A képeket Máté Kata (10. B) és a garaysta öregdiák, Főglein Simon készítette.

ÜNNEPI KÖSZÖNTŐ

2024. március 15. Gyula

Tisztelt Honfitársaim!

E megszólítás első szövege Erkel Ferenc ars poetikus Magyar Cantate című művéből származó kifejezés, melynek szövegét Szigligeti Ede írta. Aki egyébként Vörösmarty Mihállyal együtt volt a két legismertebb bírálója a négy esztendővel a '48-as forradalmat megelőző, Bartay András kezdeményezte Nemzeti Színházi Hymnus-pályázatnak. S e két kezdő mondatom során a magyarság nemzetre ébredésének felemelő korszakából még csak négy nevet említettem.

Úgy illendő, hogy legelőbb köszönetet mondjak a felkérésért, aminek nyomán most itt állhatok Önök előtt. Köszönöm, s külön köszönöm polgármester úr azon biztató szándékát, amivel levette vállamról a történelmi témájú beszéd terhét.

A bevezetőben megemlített Erkel mű mondandója nemcsak nála, de valamennyi reformkori szereplőnél fokozatosan vált magyar anyanyelvűvé a korábbi dominánsan németes környezetben. S most rögvest ideidézhetem a Haza Bölcsét, Deák Ferencet is, aki ugyan-ezidőtájt a zenei fohász – Erkel Hymnusza – neki szóló ajánlását köszönte meg Erkelnek az

általa nyelvújított „karnagy” kifejezés megalakításával.

Időben jócskán arrébb lépve, amikor első eszmélésem időszakára emlékezem, visszaköszön a gyermekkor ünnepélyes izgalma és büszkesége feltűzni, majd viselni a kokárdát, kivételesen ritka alkalmakkor pedig együtt énekelni a körülöttem állókkal legszentebb történelmi énekeinket.

S itt feltétlenül nagy tisztelettel kell megemlítem két meghatározó tanáromat, akik a zene felé orientáltak: Kovács Jánosné Lujzi néni felső tagozaton volt elképesztően széles látókörű osztályfőnököm, egyben tagozatos énektanárom, aki a mai napig is úgy szólít meg: Kisfiam! Néhány napja meséltem neki, hogy a mai ünnepet itt, Önökkel töltöm. Batta András zenetörténész pedig, aki szeretve tisztelt zeneakadémiai tanáromból lett atyai barátta immár, „nem középiskolás fokon” hozta közel számunkra a muzsika kertjét, ami aztán a felnőttkorra, sőt életre

szólóan vált meghatározó, maradandó és ismétlődő él-
ménnyé.

Ifjúkori kulturális eszmélésem a két legfontosabb Erkel településhez, Gyulához és Budakeszihez kötnek. A szülő-
város mellett a Buda-környéki helység immáron három
és fél évtizede ápolja és ünnepli visszatérőleg a zeneszerző
emlékét. Az Erkel Napok rendezvényein hosszú éveken át
Erkel Tibor volt mind a család, mind a szakma, később pe-
dig Társaságunk motorja. Gyulára egyik első alkalommal
egy – talán 1985-ös – Erkel konferencia meghívottjaként,
főiskolásként jutottam el, ahol Pozsgay Imre akkori kultusz-
miniszter lenyűgöző előadását hallgathattam Erkel a nemzet
életében meghatározó szerepéről.

Hasonló szeretettel emlékezem évtizedes távolságból
is a kivételes tudású gyulai lokálpatrióta, az egykori gé-
pésmérnök-tanár D. Nagy András első meghívására a
budapesti Fiumei úti sírkertbe. Nemzeti zeneszerzőnk sír-
jánál kezdő tanár koromban Bandi bácsinak köszönhetően
adódott először lehetőségem 11-12 éves tanítványaimmal
előadni Erkel Szózatát.

S ha már erről teszek említést: alig néhány hete Nyíregy-
házán tartottam előadást, ahol a mai napig óriási megbecsü-
lés közepette őrzik Tarczai Zoltán tanár úr nevét és emlékét,
aki a '80-as években kérte fel Bárdos Lajost Erkel Szózatának
kórusfeldolgozására. A megszületett mű – többek között – a
gyulai Erkel Ferenc Vegyeskar „védjegye” a mindenkori vá-
rosi rendezvények zenei kánonjának részeként.

Erről a kifejezésről ismét asszociálok: a Nemzeti Színház
1848. március 15-i spontán alakult zenei kánonja - program-
ja jut eszembe, melynek idővel minden eleme – a tanítás,
később együtteseim betanítása révén – fokozatosan épült be
saját szakmai repertoáromba: Meghalt a cselszövő...Erkel-
től, a Rákóczi induló Berlioztól, a Talpra Magyar...Egressy
megzenésítésében, no és persze a Hymnus, meg a Szózat!

És most, bár nem akarnék
csillagászati számmisztiká-
ban elmerülni, érdekesség-
ként mégis szeretnék néhány
szökőévet megemlíteni,
melyek mind történelmünk,
mind az ettől úgyszólván el-
választhatatlan Erkel életmű
szempontjából megkerülhe-
tetlenek: 1844 nemzeti ze-
neszerzőnk szakmailag talán
legsikeresebb esztendeje a
Hunyadi Lászlóval, aminek
„első előadásával szikrát do-
bott a nemzet szívébe” – írja
így a korabeli Pesti Napló
– és „mely magán viseli e
csodás korszak bélyegét.

Van benne valami abból a
tűzből, mely Petőfi verseiben lobog”. A ko-
ronát mindössze néhány hónappal később
pedig a Hymnus megzenésítésével teszi fel
Erkel. E két, szakrális tartalmat is bőséggel
hordozó mű szervesen készíti elő az 1848-as
esztendőt; március idusán – s attól kezdve
minden nemzeti évfordulón, mint már em-
lítettem – a zenei kánon megkerülhetetlen
részét képezik e dallamok. A „Meghalt a
cselszövő” – kórus tömegdalként éneklésé-
vel régóta lappangó feszültséget eresztetett
szabadjára a tömeg; az akkori cselszövőként
Metternichet megnevezve. Hunyadi hattyú-
dalát pedig immáron a cenzúra, személyekre
szabottan a cenzorok hattyúdalként emle-
gették. Következzék 1884, a magyar opera
szentélyének megnyitása az egykori pesti Su-
gár (a mai Andrássy) úton. Az Operaház be-
járatánál azóta hirdetik az akkor mindössze
26 éves Stróbl Alajos monumentális szobrai a
XIX. század két magyar zenei zsenijét, Erkelt
és Lisztet. Ezeréves államiságunk évfordu-
lóján 1896-ban pedig a gyulai apátplébános
Göndöcs Benedek kezdeményezésére a szü-
lőváros állította fel Erkel Kallós Ede alkotta
mellszobrát itt, a szomszédos téren.

Egyaránt zenetörténeti és társadalom-
szociológiai érdekesség a forradalom öt-
venéves évfordulója, 1898. március 15-e
zenei eseménysora. A napjainkig fennálló
politikai többszortatúságra jellemző, hogy a
legrangosabb Vígadó-béli gyűlést követően
a polgárság a Nemzeti Lovardában a beszé-
dek után a Hymnuszt énekelte. Ezzel szem-

ben a szocialisták tüntetőleg a Marseillaise-t, a Nemzeti Múzeumból a várba indulók pedig a Kossuth-nótát és az előbbieket felváltva szólaltatták meg.

Újabb jónéhány évtized elteltével következett 1936 – kevéssel ezután alakította át, hántotta le Dohnányi Ernő valamennyi magyaros elemet Erkel Hymnusáról, – amikor a berlini Olimpia vízipóló döntője végén Erkel fohásza csendülhetett fel. A győztes magyar csapat tagja volt Hazai Henszelman Kálmán, aki a dobogó tetején – a világon alighanem azóta is egyedülként – a dédapja imáját énekelte. Ő nagypámként tisztelhettem. Az 1952-es esztendő Kodály Zoltán történelmi tettét őrzi, amint a fennálló szocialista hatalommal szemben védte meg akkor már majd’ 110 éve énekelte nemzeti fohászukat. 1972 szintén szökőévben gyermekként először láttam élő olimpiai közvetítést Münchenből. Amikor megszólalt a magyar Hymnus, Édesanyám csendben jegyezte meg; jó ha tudod, ezt szépapád komponálta. Az ő művét ismét eredeti változatában, valamint minden akkor fellelhető korabeli pályaművet közel három évtizeddel később, 2000-ben a Magyar Millennium évében vettünk fel együtteseimmel. A CD kísérőfüzetének megírásában egykori mentorom és „atyai barátom” Lukin László Tanár úr nemcsak részt vett, de – az egyik utolsó kortárs reneszánsz gondolkodóként – megalkotta a Közének kifejezést utalva arra, hogy mindenki számára váljék énekelhetővé Erkel fohásza. Végül 2016, amikor Szász Emese törvívó bajnokunk elsőként énekelhette milliók előtt – tökéletesen – a Riói játékokon az immár olimpiai Himnuszt a MÁV Szimfonikusok zenekari kíséretével. S bár ebbe a számtani sorba épp’ nem illik bele 1853, mégis legrégebbi, szintén Erkel által alapított szimfonikus zenekarunk, a Fil-

harmóniai Társaság Zenekara ekkor kezdte meg működését a Nemzeti Múzeumban, s azóta – egyébként például Bécset is megelőzve – szolgálja a magyar zeneművészet ügyét. Immár 170 éves múltra visszatekintő küldetésük legjavát – hála a Mindenhatónak – az elmúlt esztendőkből Gyulán ismét meg tapasztalhattuk.

Néhány hónapja újpesti síravató ünnepségen beszéltem Erkel szülővárosáról, amit valahogy így kezdtem:

„A minap Gyulán jártam. Erkel Ferenc szülővárosa, az ottani, más HELY-jel össze nem vethető genius loci másfél évszázad távlatából is sugározza a korabeli impulzusokat. Egyszersmind táplálja és frissen tartja mindazon érzéseket (és a hozzá kapcsolódó örökül hagyott értékrendet) melynek segítségével nemzeti zeneszerzőnk - később Fiaival együtt - úgyszólván a semmiből teremtették meg a magyar zenei életet...”

Az akkori gondolatokat most folytatva; majd’ minden gyulai jelenlétem alkalmával rovom az utcákat, lépten-nyomon megérint történelmünk szele. Szembesülök nemzeti legnagyobbjaink napjainkban is tapintható jelenlétével, az aradi 13-ak emlékezetének örökké maradandó világító tornyával. Legutóbb alig két hete, az idei tavasz kezdőnapján sokadjára olvastam újra az 1849

augusztusától fogvatartott Knézich Károly, Leiningen-Westerburg Károly, Kiss Ernő, Lázár Vilmos, Aulich Lajos emléktábláit. S köztük – kicsit derűsebb tartalommal egy hónappal korábbról, ’49 júliusából – a Petőfi, Szakál Lajos költőtársa meglátogatását megörökítő sorokat. Ezzel szemben Pesten az örökmécsesnél szívbe-markoló módon érezhető át első magyar miniszter-

elnökünk utolsó óráinak végtelen magánya. Ugyanakkor pedig a ferences rendi testvérek kegyeletörző elköteleződése, a Batthyány porhüvelyét elrejtő, végsőkig megőrző halált megvető bátorsága.

Persze nem kizárólag ezekre tekintettel, de kivételesen megtisztelő volt 2016 őszén itt jelen lenni Gyula és Budakeszi, a két Erkel település kapcsolatfelvételének elősegítőjeként. Máig emlékezetes pillanat, amikor Nagysándor József, az 1849-es tavaszi hadjárat tábornoka nem sokkal korábban Budakeszin előkerült aradi búcsúlevelének hiteles másolatát vehette át a gyulai városvezetés. Azóta jeles helyszíneken időről időre újra találkoznak a két helység vezetői, kulturális képviselői.

Az Erkel Ferenc Társaság nagyszerű első két évtizedéért a szülőváros és mindannyiunk köszönetével tartozom Bónis Ferenc tanár úrnak, Széchenyi-díjas zenetörténésznek, néhai alapító elnökünknek. Számomra immár tucat esztendeje vált úgyszólván második otthonná Gyula. Számos kiváló segítőt van az erkei életmű és történelmi környezete – a reformkortól lepergő XIX. század – emlékeinek ápolásában. Köszönet érte Mindnyájuknak; közülük feltétlen hálával emlékezem Baranyó Géza barátomra, egykori alelnökünkre.

A több évtizedes leszármazói folytonosság büszkeséggel vegyes örömmel eltöltő része az is, hogy a mai ünnepnapra elkísért az Erkel-utódok hatodik generációja képviselőjében a márciusi ifjak szellemiségét képviselő közepső – jurátus – fiam.

Végezetül, családom atyai ágáról nagyapám testvére volt a Gyula Diákként méltán közismertté vált Somogyváry Gyula író, aki csodálatosan hiteles történelmi és földrajzi leírásokkal gazdagította a XX. század első harmadának magyar irodalmát. Személyes sorsa a század két végletes politikai izmusának határán vált eggyé a nemzetével.

Ez a sokféle, ám minden irányból magyarrá formálódott családi kaleidoszkóp szabta meg számomra az igazodási pontokat. Életem számos forrásból fakadó emlékcillámai mozaikszerűen így váltak idővel egésszé, mely stabil gyökeret jelent és képez elvethetetlen iránytűt a korunk szerteágazó útvesztőiben való eligazodáshoz. 2024 szököévében így generációkon, egyéni sorsokon és történéseken átívelő módon áll össze a saját, a családi, a települési, legnagyobb egységként pedig a nemzeti emlékezet, s válik mindannyiunk életét, hovatartozását, kötődését meghatározó magyarság élménnyé. Vagyis a történelem, 1848 régi dicsősége örökül lelkünkbe életre szólóan.

Köszönöm kitüntető figyelmüket!

Somogyváry Ákos

